

PŘÍSPĚVEK K ROZŠÍŘENÍ STŘEVLIKOVITÝCH NA OBDĚLÁVANÝCH POLÍCH V ZÁTOPOVÉ OBLASTI NA ŘECE ŽELIVCE VE STŘEDNÍCH ČECHÁCH. (COLEOPTERA, CARABIDAE)

Josef Louda

Pedagogická fakulta, Hradec Králové

V roce 1968 - v souvislosti se studiem pohybu značených jedinců druhu *Pterostichus vulgaris* (L.) na rozhraní dvou různě obdělávaných polí v zátopové oblasti řeky Želivky - jsem měl možnost zjistit rozšíření nejčastěji se zde vyskytujících druhů střevlíkovitých. Dovoluji si tímto příspěvkem navázat na práci S t r e j č k a (1970) a podat přehled nejen o kvalitativním, ale i kvantitativním zastoupení střevlíkovitých na polích, která jsou v současné době již zalesněna.

C h a r a k t e r i s t i k a ú z e m í a m e t o d i k a

Charakteristika území včetně mapy je podána v citované práci (S t r e j č e k 1970).

Výzkum jsem prováděl na pravém břehu řeky Želivky mezi osadami Onšovcem a Hrádkem přímo proti ústí Sedlického potoka ve vzdálenosti asi 500 m od řeky. Pravý břeh je v těchto místech strmý a skalnatý, takže je značný výškový rozdíl mezi hladinou řeky a náhorní plošinou, mírně se svažující k jihu, na níž ležela zkoumaná pole. Na polích byl pěstován oves a krmná směska. Na podzim roku 1969 pole už nebyla obdělávána a byla zalesněna.

Sledování jsem prováděl pomocí třiceti zemních formalinových pastí (S k u h r a v ý 1957) v době od 24. července do 31. srpna 1968. Celkem jsem provedl osm sběrů ve dnech: 29.7., 1.8., 3.8., 5.8., 7.8., 9.8., 11.8. a 31.8.

V ý s l e d k y

Celkem bylo zjištěno 2.454 jedinců střevlíkovitých patřících 18 druhům (viz tab. 1).

Zprávy Českoslov. spol. entomol. ČSAV, Praha, 7, 1971

Jak je z tabulky patrné, mezi dominantní druhy (K i r c h n e r 1960) patřily: Pterostichus vulgaris (L.), Harpalus rufipes Dej. a Pterostichus cupreus (L.)

Nejčtenější byl druh Pterostichus vulgaris, a to 1.329 jedinců (731 samců a 598 samic), což představovalo 54,1 % všech úlovků střevlíkovitých. Dále následoval druh Harpalus rufipes s 616 jedinci (331 samců a 295 samic), tj. 25,1 % a druh Pterostichus cupreus s 255 jedinci (119 samců a 136 samic) tj. 10,4 % úlovků všech střevlíkovitých.

Mezi subdominantní druhy náležely: Calathus melanocephalus L., Trechus quadristriatus Schrnk. a Calathus fuscipes Goeze. Druh Carabus cancellatus Illig. byl hodnocen jako recedentní a zbývajících 12 druhů jako druhy subrecedentní.

D i s k u s e

Zjištěné dominantní druhy v této oblasti lze považovat za běžné dominantní druhy polních biocenóz kdekoli v Čechách (S k u h r a v ý 1958), na Moravě (N o v á k 1964, O b r t e l 1965, P e t r u š k a 1967) nebo na Slovensku (B e l á k o v á 1962).

Z hlediska sezónní dynamiky jednotlivých druhů je patrné, že pokus byl preferenčně zařazen do období maximálního výskytu druhů "rozmnožujících se na podzim, u nichž pravidelně přezimují larvy" (H ů r k a 1968), tedy např. pro druhy Pterostichus vulgaris a Harpalus rufipes. Také tyto druhy byly nejčtenější. V této souvislosti překvapily poměrně vysoké úlovky druhu Pterostichus cupreus v druhé polovině srpna, ale zcela odpovídaly úlovky např. druhu Bembidion lampros H b s t . nebo Agonum dorsale Pont.

Nepřekvapuje vysoká identita druhových spekter jednotlivých polí. Z 18 druhů bylo 16 druhů společných, což vyjádřeno Jaccardovým číslem je 88 % (B a l o g h 1958). Jednalo se sice o dvě pole v tomto roce různě obdělávaná, jedno s porostem ovsa a druhé s porostem krmné směsky, ale bezprostředně spolu související.

Z uvedených 18 druhů (viz tab. 1) je 16 uváděno v práci S t r e j č k a (1970). Neuvedeny jsou druhy: Harpalus rufipes Dej. a Dynuchus nivalis Panz.

Z á v ě r

V roce 1968 jsem v zátopové oblasti na řece Želivce mezi Onšovcem a Hrádkem sledoval pomocí zemních pastí výskyt polních střevlíkovitých

Tab. 1. Druhové spektrum a časový přehled zjištěných úlovků střevlíkovitých.

(Na prvním místě ve zlomku jsou vyznačeny úlovky samců, na druhém místě úlovky samic.

D = dominantní, SD = subdominantní, R = recedentní, SR = subrecedentní zastoupení druhů.)

Druh	Datum sběru								♂ / ♀	♂♀	%	
	29.7.	1.8.	3.8.	5.8.	7.8.	9.8.	11.8.	31.8.				
Pterostichus vulgaris L.	107/95	42/49	47/41	35/25	59/52	84/51	72/43	285/242	731/598	1329	54,1	D
Harpalus rufipes Dej.	12/18	14/8	28/23	22/7	21/10	28/39	28/31	178/149	331/285	616	25,1	
Pterostichus cupreus L.	3/6	4/5	-/1	2/2	2/3	3/1	2/2	103/116	119/136	255	10,4	
Calathus melanocephalus L.	-/-	-/1	-/1	-/-	-/3	-/1	-/4	10/55	10/65	75	3,0	SD
Trechus quadristriatus Schrnk.	-/-	-/-	-/-	-/-	-/3	-/3	-/-	13/55	13/61	74	3,0	
Calathus fuscipes Goez.	2/1	1/-	-/-	1/2	2/2	2/2	1/3	5/5	14/15	29	1,1	
Carabus carcellatus Illig.	3/4	1/1	-/2	-/-	1/1	-/-	-/-	3/2	8/10	18	0,7	R
Carabus granulatus L.	1/2	1/-	-/1	-/-	2/1	-/-	1/-	1/1	6/5	11	↑ ↓	SR
Agonum mülleri Hbst.	1/4	-/1	-/-	-/-	-/1	1/-	-/-	2/-	4/6	10		
Bembidion lampros Hbst.	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	5/3	5/3	8		
Pterostichus coerulescens L.	1/1	-/1	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	2/2	3/4	7		
Agonum dorsale Pnt.	-/1	-/-	-/-	1/-	-/-	-/-	1/-	1/2	3/3	6		
Harpalus affinis Schrnk.	-/-	1/-	-/-	-/-	1/-	1/-	2/-	1/-	6/-	6		
Bembidium varium Cl.	-/1	-/-	-/-	-/-	1/-	-/-	-/-	1/1	2/2	4		
Abax ater Vill.	-/-	-/-	-/-	-/-	-/1	-/-	-/-	1/-	1/1	2		
Calathus erratus Sahlb.	-/-	-/-	-/-	-/-	-/2	-/-	-/-	-/-	-/2	2		
Amara aulica Pnz.	1/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	1/-	1		
Synuchus nivalis Pnz.	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/-	-/1	-/1	1		

a celkem jsem získal 2.454 jedinců patřících 18 druhům. Dominantními druhy zde byly: Pterostichus vulgaris L., Harpalus rufipes Dej., a Pterostichus cupreus L. Nově zjištěnými druhy pro tuto oblast jsou: Harpalus rufipes Dej. a Synuchus nivalis Panz.

Z u s a m m e n f a s s u n g

BEITRAG ZUR VERBREITUNG DER CARABIDEN AUF BEWIRTSCHAFTETEN FELDERN IM ÜBERSCHWEMMUNGSGEBIET DES FLUSSES ŽELIVKA IN MITTELBÖHMEN

Im Jahre 1968 habe ich im Überschwemmungsgebiet des Flusses Želivka, zwischen Onšovce und Hrádek mittels Bodenfallen das Vorkommen von Feld-Carabiden verfolgt und habe im ganzen 2.454 Stücke gewonnen, die zu 18 Arten gehören. Die hier dominanten Arten waren: Pterostichus vulgaris L., Harpalus rufipes Dej., Pterostichus cupreus L. Die für dieses Gebiet neu festgestellte Arten sind: Harpalus rufipes Dej., Synuchus nivalis Panz.

L i t e r a t u r a

B a l o g h , L. 1958: Lebensgemeinschaften der Landtiere. Budapest, Berlin. - B e l á k o v á , A., 1962: Carabidofauna troch polnohospodárskych kultúr (řepy, pšenice, lucerna). Acta F.R.N. Univ. Comen., 7:94 - 116. - H ů r k a , K., 1968: Entwicklungstypen der mitteleuropäischen Carabusarten in ihrer Beziehung zu den endogenen und exogenen Faktoren. Proc. 13th int. Congr. Ent. Moskva. - K i r c h n e r , H., 1960: Untersuchungen zur Oekologie feldbewohnender Carabiden. Diss. Köln. - L o u d a , J., 1968: Vliv obdělávání a chemického složení půdy na výskyt střevlíkovitých. Sborník PF v Hradci Králové, 5:219 - 236. - L o u d a , J., 1970: Sledování značených a neznačených jedinců druhu Pterostichus vulgaris L. na rozhraní dvou biotopů. Acta musei Reginaehradensis. - O b r t e l , R., 1965: Výzkum entomofauny vojtěšky seté. Acta ent. bohemoslov., 65:5 - 20. - N o v á k , B., 1964: Synekologická studie sezónního výskytu střevlíkovitých na řepných polích Hané (Col. Carabidae). Acta UP v Olomouci, fak. přír. věd. 13:101 - 251. - P e t r u š k a , F., 1967: Střevlíkovití jako součást entomofauny řepných polí Uničovské roviny (Col. Carabidae). Acta UP v Olomouci, fak. přír. věd. 25:121 - 243. - S k u h r a v ý , V., 1957: Metoda zemních pastí. Čas. Čsl. spol. ent. 54:27 - 40. - S k u h r a v ý , V., 1958: Vliv obdělávání polí na sezónní výskyt střevlíkovitých. Zool. listy. 7:325 - 338. - S t r e j č e k , J., 1970: Výsledky průzkumu některých skupin Coleopter v zátopové oblasti na řece Želivce ve středních Čechách. Zprávy Čs. spol. entomologické při ČSAV, 6:3 - 30.